

Pedagógiai projekt könyvtári bázison

Projekt neve: Mit tudunk a „csillagok”-ról?

Mottó: Csillag voltál és csillag leszel!

Műveltség, tantárgy: tantárgyközi (irodalom, nyelv, fizika, néprajz, művészeti ismeretek)
befogadó tantárgy az informatika, abban a könyv és könyvtárhasználat

Kapcsolódó ismeret: könyvtárhasználat, kézikönyvhasználat, információkeresés

Pedagógiai feladat: dokumentumfajták ismerete
keresőeszközök használata
technológiák alkalmazása

Adott terület, tudomány legfontosabb tájékoztatási eszközeinek megismerése. A munkához szükséges kézikönyvek, ismeretterjesztő művek, folyóiratok, multimédiás információk kiválasztása. Információk szelektálása, rendszerezése. A lehetséges technikai megoldások közül döntés.

Munkaformák, tevékenységek, produktumok:

forráskeresés
témafeldolgozás
gyűjtőmunka
fogalmazás
kiselőadás
rajz, fotó
prezentáció
tabló
bibliográfia
riportkészítés

Helyszín: olvasóterem, könyvtár

Időtartam: 4 óra + szabadidő

Résztevők: 10. évfolyam
könyvtárostánár, szaktanár

Eszközök, források: iskolai könyvtár

Feltételek: a tanulók könyvtárhasználati felkészítése 9. évfolyamon szakszerűen feltárt és elhelyezett gyűjtemény

Kiemelt szerepű: információbázisban keresés → könyvtár, internet
tágítja a szigorúan kötött, központosított tanterveket
sajátos tanulási egység

Központjában az öntevékeny tanuló áll, aki érdeklődésével, világlátásával mozgósítja, újra gondolja eddigi tudását.

Témaválasztás: Magyar nyelvi órán az értelmező kéziszótár használata során vetődött fel, hogy egy-egy szónak milyen sokféle jelentése van. Ezek számbavételével felmerült mennyi terület (tudomány) használja ugyanazt a fogalmat. S ezek hányféle könyvtári forrásban lelhetők fel. A feldolgozás egyben alkalom az irodalom, a nyelv, a természettudományok, a művészetek, a néprajz, a honismeret és a vallás kézikönyveinek, információhordozóinak, adatbázisainak megismerésére és használatára. Egyúttal a könyvtárnak és forrásainak célszerű használata sajtítható el a munka során.

Előtanulmányok: 9. évfolyamon 4 óra

1. óra Könyvtár, könyvtártípusok, könyvtári rend megismerése
2. óra A könyv részei, dokumentumfajták
3. óra Egyetemes Tizedes Osztályozás (ETO), a könyvtári szakjelzetek biztos ismerete
4. óra Gyakorlás játékos formában a helyszínen

1. óra

Közös bevezető óra.
Frontális osztálymunka, jegyzetelés.

Ráhangelődésképpen **Tóth Árpád: *Evokáció egy csillaghoz*** című versének felolvasása

Csillag! e csüggedt órán, míg bánatok zilálnak
A fogcsikorgatások bolygóján, s reszketek,
Engedd feléd feszítnem, szédülőn, reszketeg
Lajtorjáját szegény emberfantáziámnak.
Örök fényed figyelve, fenséges ős planéta,
Oly jó most eltörpülöm s nagy búm alázva mérnem:
Mily halk s kis mozgolódás a roppant, régi térben
Szívem fájó verése s e lomha éji séta...

Lásd, szörnyű óra volt ez, forró könnyem kigördült,
S zord vízióként láttam: sok fáradt, furcsa útam
Iszonyú tömkeleggé mint bogozódik rútan,
S csüggedt csavarodással mily bús hurokba görbült,
Hold édes ifjuságom ájuldoz szűnő szívvel
S elhal... s már drága célíg torz utak kusza bogja
Nem oldozódhat többé lendülön és ragyogva,
Mint víg ösvényszalag, mely dús ormokhoz ível...

Ragyogj, nyugalmas, hűs fény, reménytelen s hazard
Utamra, ős tüzednél e sok, bús borzalom ma
Szeliddé félszegül, s úgy nézem torz halomba
Torlódott bánatim, mint ó, bizarr bazárt,
Hol, nyűtt dobozok mélyén: sok-sok bús gondolatban
– Ó, lelkem régi lomja! – lappang a halk halálvágy,
Az ócska, furcsa krampusz, s felszegné ferde vállát,
De fáradt már szegény, s oly untan s késve pattan...

Most, csillag, megszerettem, lásd, árva és sötét
Éltem, s komoly korongod a régi, égi csendben
Úgy nézem már tünődőn és békén s elpihenten,
Mint nyugtató örök rend szép égi hirnökét;
Most érzem: bús kis útam vezet még valamerre,
És lágyan s édesen emeli elcsitult,
Fáradt lelkem a lét, mint álmos kis fiút
Halk, ringató anyák szelíd és puha melle...

Csönd... csönd... Isten követje, nemes arany jelenség,
Setét áhitatom most meghódol neked,
S úgy emeli feléd, remegőn, szívemet,
Ez élő és meleg és fájdalmas szelencét,
Mely könnyek balzsamával s vágyak kincsével áldott,
Mint bizarr drágaságuk és furcsa füstölőik
A mély, setét uton, mely Betlehem felé vitt,
A szent csillag fényében a szerecsen királyok...

Feladatok :

- Ismétlésképpen az elektronikus szótár kivetítésével a fogalmak és jelölések gyakorlása.
- *A magyar értelmező szótár* használatával megkeresni az ősi „csillag” szavunk jelentéseit, képzett és összetett formáit.
- *A Szinonima szótárban* a „csillag” szó jelentését, használati körét és stiláris értékeit.
- *Magyar szókincstár – Rokon értelmű szavak, szólások és ellentétek szótárának* tanulmányozása a „csillag” szónál.
- *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótárában* a „csillag” szó származását és előéletét megnézni.

Átvezetésképpen a következő órához önálló feladat otthonra: keresni a különböző szaktudományok kézikönyveiben milyen fogalmakat, szakkifejezéseket, megnevezéseket talál a „csillag” szó kapcsán.

Az ajánlott dokumentumok címét megadva minden tanuló egyet húz, és abból egy kiválasztott fogalmat írásban pár sorban bemutat.

1. Müller: SH-atlasz – Építőművészet (Budapest, Springer, 1993)
2. Reinhardt: Atlasz – Matematika (Budapest, Atheneum, 1999)
3. Műszaki lexikon, I. kötet (Budapest, Akadémiai, 1984)
4. Alapismereti kislexikon (Budapest, Novotrade, 1988)
5. Katonai lexikon (Budapest, Zrínyi, 1985)
6. Giddens: Szociológia (Budapest, Osiris, 2003)
7. Természettudományi kislexikon, A–Z (Budapest, Akadémiai, 1976)
8. Federspiel: A lélek egészségkönyve (Budapest, Kossuth, 1998)
9. Az emberi test, I–II. kötet (Budapest, Gondolat, 1986)
10. Biológiai lexikon, I. kötet (Budapest, Akadémiai, 1987)
11. Oxford szótár – Számítástechnikai értelmező (Budapest, Novotrade, 1989)
12. Űrhajózási lexikon (Budapest, Akadémiai–Zrínyi, 1984)
13. Új fotólexikon (Budapest, Műszaki, 1984)

Az óra célja:

- szótárak fajtáinak megismerése
- szótárhasználat gyakorlása
- rövidítések és jelek ismerete
- szócikk fogalma

2. óra

Csoportmunka, adott téma feldolgozása önállóan.
A feladatokat írásban kapják a 3 fős csoportok.

Feladatok:

▪ **Vallás, mitológia téma (ETO: 200, 220, 290)**

Gyűjts anyagot a „Betlehemi csillagról” és a „Dávid-csillagról”!

Ki volt Dávid? Létezik-e a „Betlehemi csillag”?

Készíts beszámolót a csillagképekről! Keressétek meg saját csillagjegyeiteket!

Források:

- Drössler: Amikor a csillagok istenek voltak (Budapest, Kossuth, 1986)
- Ábel Zsuzsanna: Képes bibliai lexikon (Budapest, Minerva, 1987)
- Szabó György: Mitológiai kislexikon (Budapest, Trezor, 1992)
- Farkas Henrik: A Biblia rejtélyei (Budapest, Móra, 1988)
- Magyar Nagylexikon, 6. kötet (Budapest, Magyar Nagylexikon Kiadó, 1998)
- Az Univerzum – A csillagképek, ahogyan a Földről látjuk (Budapest, Gabó, 1993)

▪ **Földrajz, honismeret, helytörténet téma (ETO: 908, 910, 914)**

Földrészenként keressetek 2-2 országot, amelynek zászlóján „csillag” látható!

Keressetek képet, leírást milyen tulajdonnévben van, illetve volt a „csillag” szó Szegeden!

Milyen földrajzi névben szerepel fővárosunkban a „csillag” szó? Miről híres?

Hol található Magyarországon az alaprajza miatt Csillagvárnak nevezett épület?

Források:

- Földrajzi és politikai világtlasz (Budapest, Hibernia Nova Kft., 2006)
- Czellár: Magyarország (Budapest, Panoráma, 2005)
- Budapest útikönyv (Budapest, Panoráma, 1982)
- Internet
- Szeged útikönyv (Budapest, Panoráma, 1983)
- Apró Ferenc: Szegedi képeslapok (Szeged, Grimm, 1999)

▪ **SZIRÉN – keresés az integrált könyvtári rendszerben**

Készítsetek ajánló bibliográfiát aszerint, hogy a keresőbe főcímként / minden címként / szerző-közreműködőként / tárgyszóként írjátok be a „csillag”, illetve a „csillagászat” szavakat!

Keressetek olyan periodikákat, amely a csillagászzal foglalkoznak!

Források:

- www.sziren.com → továbblépés a SZIRÉN honlapra → WEB-OPAC → megkeresni az intézményt: Szeged, Kossuth Zsuzsanna Gimnázium →. Online katalógus
- (Más intézményt választva, másik iskola katalógusában is kereshetsz!)
- www.kossuthzs.-szeged.sulinet.hu → könyvtár → online katalógus
- Internet

▪ **Néprajz – folklór téma (ETO: 390, 398)**

Keressetek szólásokat, közmondásokat, szállóigét a „csillag” szóval kapcsolatban!

Ismersz-e népballadát, népdalt, népmesehőst a „csillagokról”?

Kutassatok utána, mi a „csillagtánc”!

Olvassátok el a „csillag” szócikket a Magyar néprajzi lexikon megfelelő kötetében! (Budapest, Akadémiai Kiadó, 1977)

Források:

- Hétágú csatacsillag, magyar mondák és legendák (Budapest, Népszava, 1988)
- Ortutay Gyula: Magyar népköltészet: népballadák, népmesék (Budapest, Akadémiai, 1985)
- Nagy Gábor: Magyar szólások és közmondások (Budapest, Gondolat, 1982)
- Ujvári Zoltán: Szállj el, fecskemadár – Gömöri magyar népballadák és népdalok (Budapest, Európa, 1980)
- Berze Nagy János: Régi magyar népmesék (Pécs, TIT, 1961)
- Finnugor–szamojéd (urali) regék és mondák, I–II. kötet (Budapest, Móra, 1984)
- Hozott isten holdacska! (Budapest, Európa, 1979)
- Szunyogh Szabolcs: Bibliai mesék (Budapest, Móra, 1984)

▪ Irodalom, nyelv (ETO 800, Szépirodalom A-Z)

Keressetek olyan irodalmi művet, amelynek címében szerepel a „csillag” szó!

Kinek az életéről szól Sütő András drámája?

A görög „csillagképek” legkorábbi megemlítését olvashattátok az ókori epika két nagy alkotásában a 9. évfolyamon: az Iliász 18. énekében és az Odüsszeia 5. énekében.

Miről szól, idézzetek belőle!

Elevenítsétek fel a Magyar helyesírási szótár segítségével a „csillagok” helyesírására vonatkozó részt!

Források:

- Internet, SZIRÉN
- Sütő András: Színművek (Budapest, Szépirodalmi, 1989)
- Versgyűjtemények
- Homérosz: Iliász (Budapest, Szépirodalmi, 1984)
- Homérosz: Odüsszeia (Budapest, Európa, 2006)
- Magyar helyesírási szabályzat (Budapest, Akadémiai, 2004)

▪ Csillagászat, űrkutatás téma (ETO: 520, 629)

Készítsetek kiselőadást a klasszikus égi mechanikáról vagy a modern ágazatok közül az űrkutatásról, a napkutatásról, az üstökösökről stb.!

Ki volt az első űrhajós, ki volt az első női űrhajós, és ki volt az első magyar űrhajós!

Mit nevezünk „hullócsillagnak”?

Források:

- Herrmann: SH-atlasz – Csillagászat (Budapest, Berlin: Springer, 1994)
- Menzel: Csillagászat (Budapest, Gondolat, 1980)
- Horváth Árpád: A csillagok felé (Budapest, Zrínyi, 1975)
- A távcső világa (Budapest, Gondolat, 1980)
- Hédervári P.: Képes Csillagvilág (Budapest, Móra, 1984)
- Cavelos: A csillagok útján (Budapest, Athenaeum, 2000)
- Zonn: Csillagászat (Budapest, Móra, 1977)
- Szécsényi-Nagy Gábor: A Naprendszer parányai (Budapest, Gondolat, 1986)
- Hédervári P.: Ismeretlen (?) naprendszerünk (Budapest, Kossuth, 1986)
- Űrhajózási lexikon (Budapest, Akadémiai–Zrínyi, 1984)
- Gilberg: Az ég meghódítása (Budapest, Műszaki, 1979)

Művészetek (ETO: 700, 720, 745, 780)

Olvassátok el a Művészettörténeti ABC-ban a „csillag” szó jelentéseit és kutassatok tovább!

Mi a „csillagos usak”?

Adjatok meg olyan festménycímeket, amely Vincent van Gogh munkásságában a csillagászzal kapcsolatos!

Keressetek „csillag” vezetéknévű képzőművészeket! Milyen területen alkottak?

Keressetek olyan filmcímeket, amelyekben szerepel a „csillag” szó! Ki a rendező és a főszereplő, mikor készült a film?

Ki volt az az angol festő a XVIII. Században, akin megbotránkoztak a kortársai? Melyik az a festménye, ahol az Isten körzővel méri a világot a képen?

Források:

- Szeged útikönyv (Budapest, Panoráma, 1983)
- Művészettörténeti ABC (Budapest, Terra, 1961)
- 1001 film amit látnod kell, mielőtt meghalsz (Budapest, Gabo, 2004)
- Milanesi: A szőnyeg (Budapest, Oficina Nova, 1995)
- Kuno Mittelstádt: Vincent van Gogh (Budapest, Corvina, 1976)
- Major Máté: Építészettörténeti és építészetelméleti értelmező szótár (Budapest, Akadémiai, 1983)
- Művészeti lexikon, I. kötet (Budapest, Akadémiai, 1981)
- E. H. Gombrich: A művészet története (Budapest, Gondolat, 1975)

▪ Csillagászok (ETO: 520)

Különböző korok csillagászaikról készíttetek egy kronológiai táblázatot, megjelölve fontosabb munkáikat! (Magyar és külföldieket is!)

Ki volt Sajnovics János? Életrajzát bemutató könyvet keressetek a könyvtárban!

Források:

- Csupor Tibor: Csillag és ősi szó (Budapest, Móra K, 1977)
- A távcső világa (Budapest, Gondolat, 1980)
- Herrmann: SH atlasz – Csillagászat (Budapest–Berlin, Springer, 1994)
- Új magyar életrajzi lexikon kötetei (Budapest, Magyar Könyvklub, 2001)
- Magyar nagy lexikon kötetei (Budapest, Magyar Nagylexikon Kiadó, 1993–2004)
- Száva István: Az ég törvénye (Budapest, Móra, 1965)
- Schuder: A boszorkány fia (Budapest, Kossuth, 1988)
- Világhíres magyarok (Budapest, Kossuth, 2004)
- Vajda Pál: Magyar alkotók (Budapest, Novex, 1975)

Az óra célja:

- információkeresés
- ismeretek összekapcsolása
- rendszerezés
- önállóság, kreativitás fejlesztése

3–4. óra

A csoportok **beszámolója** az előző órán kapott feladatokról.

Értékelés.

További **szabadidős feladatok** választhatók:

- Készíts interjút szegedi csillagással az iskolaújság részére!
- Készíts illusztrációt a bevezető órán elhangzott vershez!
- Készíts prezentációt a csillagközi gázfelhő összetételéről!
- Készíts tablót egy általad választott filmszínész életéről!
- Tervezzél meg egy 3 napos csillagtúrát az osztályod számára!
- Készíts fotókat a szegedi Zsinagógában!

Befejezésül egy logikai játék

Pista rendberakta könyveit, megállapítja, hogy 5 könyve hiányzik. Egy Verne- és egy Dickens-regény, egy Móricz elbeszéléskötet, valamint Arany Toldi trilógiája és József Attila összes verse.

Rájön, hogy kölcsönadta őket. De kinek? Megpróbál visszaemlékezni:

1. Andris, Feri, Ilonka, Kati és Sanyi – ezek kerülhetnek csak szóba. Másnak én könyvet nem adok kölcsön.
2. De nekik is mindig csak 1-1 kötetet. Újat csak akkor, ha az előzőt már visszaadták.
3. Feri a Dickens-kötetet egyszer már olvasta és visszahozta; még egyszer nem kérhette el.
4. Andrisnak két kedvence van: József Attila versei és a Verne regények. Mást nem vihetett!
5. Kati csak a XX. század szerzőit szereti olvasni.
6. Ilonka mindig magyar szerzőket olvas.
7. Sanyi állandóan a verseket bújja. Más neki nem kell.

Jól emlékezett-e Pista?

Megoldás:

1–2. feltétel miatt mindenkinél 1 könyv kell, hogy legyen, akkor van meg mind az 5 kötet. Viszont a 3–7. feltételek szerint a Dickens-regény senkinél nincs, vagyis rosszul emlékezett Pista.

Az óra célja:

- szóbeli szereplés gyakorlása
- mások munkájára való odafigyelés
- személyre szabott feladatok adása
- játék, sikerélmény

(Bíró Katalin)